

FJALA E DEPUTETES KLOTILDA BUSHKA

E ENJTE DATA 23 MARS 2023

Të nderuara kolege, kolegë,

Të dashur qytetarë,

Sektori i energjisë elektrike, fuqizimi i tij, eficienta, diversifikimi i burimeve për prodhimin e energjisë elektrike, ulja e çmimeve, plotësimi i nevojave, ulja e humbjeve në rrjet sa i takon shpërndarjes janë sfidat e Shqipërisë prej kohësh, por në kohët që ne po jetojmë janë sfida të të gjithë rajonit, të gjithë Europës, të gjithë botës, aq më tepër pas krizës energjetike botërore, e cila u intensifikua edhe më shumë pas konfliktit në Ukrainë. Në fakt, e shoh që nuk ju pëlqen ta përmendim si ka qenë sektori energjetik në Shqipëri dhe si është sot, por ne duhet t'i themi disa shifra, duhet t'i themi të vërtetat për të kuptuar se ku ishim dhe ku jemi. Nëse nuk nxjerrim mësim nga e kaluara, jemi të destinuar të bëjmë të njëjtat gabime, që mund të jenë bërë në të kaluarën. Nuk është fare e nevojshme që unë të bëj një panoramë, sepse faktet dhe statistikat flasin vetë, po ashtu edhe të gjitha raportet përkatëse se si ishte sektori energjetik më 2013-ën. Ai si sektor ishte në atë gjendje të rëndë, që po e çonte vetë ekonominë e vendit në kolaps. U bë një reformë për ta ringritur këtë sektor, që të mos dëmtonte ekonominë e vendit dhe për ta rimarrë veten. Ndërkohë, u bënë një sërë politikash dhe strategjish për të rritur prodhimin, për të ulur humbjet në rrjet, për të bërë investime në rrjetin e shpërndarjes, që ne të mos kishim aq shumë humbje, dhe për të rritur arkëtimet në OSHEE, sepse rritja e arkëtimeve do të sillte më shumë të ardhura, do të ulte nivelin e humbjeve dhe do të rriste mundësinë e investimeve. E thënë kështu, me dy fjali, duket diçka e thjeshtë, por në praktikë ishte një sfidë më vete, ishte një nga detyrat më të vështira që ka pasur kjo mazhorancë për të realizuar, dhe ia ka dalë. Po të merrni dhe të krahasoni shifrat e vitit 2013 vetëm me ato të vitit 2015, do ta vini re që sektori filloi ta merrte veten dhe vit pas viti filloi të kishte përmirësime, edhe pse ende larg asaj që duhet të jetë. Por e vërteta është që sektori po mirëmenaxhohej, u rrit eficienta, u rrit prodhimi, u ulën humbjet; filluan të rriteshin arkëtimet, u rritën edhe investimet.

Nga ana tjetër, Shqipëria është pjesë e Traktatit të Energjisë në BE dhe ne quhemi pothuajse në një nivel me ta në të drejta dhe detyrime, me mundësinë që gradualisht të jemi pjesë e tregjeve rajonale dhe europiane të energjisë. Kjo jo vetëm na detyron që të përfaqësojmë me standardet më të mira të tyre, por edhe na ndihmon që ne të ecim me hapin e tyre dhe të mësojmë nga më të mirët. Thënë këtë, nëse nuk do të ishin bërë të gjitha këto gjëra që ka bërë kjo mazhorancë qeverisëse, po, nuk kemi bërë mrekulli, por jemi ku e ku më mirë seç kemi qenë, nuk do t'ia kishim dalë dot të përballonim faturën e energjisë elektrike për familjet shqiptare dhe për bizneset e vogla. Këtë duhet t'ju kujtojmë. Vjet është rritur çmimi i energjisë elektrike nga 52 euro për megavat në 550 euro për megavat. Fatura e familjarëve dhe e bizneseve të vogla nuk ndryshoi, sepse qeveria shqiptare arriti të mbulonte diferencën e çmimit që vinte nga rritja e çmimit të energjisë në tregjet ndërkombëtare. Qeveria shqiptare nuk do t'ia kishte dalë dot të bënte këtë politikë (vetëm me paketën e parë të rezistencës sociale pagoi 28 miliardë lekë financim për mburojën e çmimit të energjisë për familjarët dhe biznesin e vogël), nëse që nga viti e deri në momentin e krizës nuk do të ishin ndërmarrë ato reforma dhe të ishin kryer ato veprime, që e bënë pak më të shëndetshëm sistemin dhe rritën eficientën e tij. Këto

janë fakte. Ne sot, falë këtyre përpjekjeve konkrete të qeverisë shqiptare, me analiza dhe me studime, duke marrë për bazë ekspertizën më të mirë dhe analizat reale, jo populizmin, kemi mundur të prodhojmë rreth 70% të energjisë nga burimet e brendshme. Kemi sfidën për të plotësuar këtë 30%-sh, i cili, në fakt, mund të realizohet nga burimet tona. Ky projektligj që vjen sot është një nga ato mekanizma të qeverisë shqiptare për të arritur drejt këtij objektiv. Qeveria ka marrë edhe shumë masa të tjera në këtë drejtim. Për këtë dua t'ju kujtoj vetëm dy dokumente, ku bazohet edhe projektligji që kemi sot për shqyrtim, bëhet fjalë për Strategjinë Kombëtare të Energjisë 2018-2030 dhe për Planin Kombëtar të Energjisë dhe Klimës 2021-2030. Këto janë bazat, të bëra me analiza të sakta, me këmbë në tokë dhe me objektivitet nga qeveria shqiptare, për të krijuar mjete efikase, me qëllim realizimin e synimeve.

Një nga synimet është që ne të kemi sa më shumë diversifikim të burimeve nga ku e prodhojmë energjinë elektrike. Rritja e prodhimit të energjisë elektrike nga burime të ndryshme të rinovueshme dhe nxitja e përdorimit të tyre në vend ndikon edhe në arritjen e objektivave ekonomike, sociale dhe mjedisore. Vetë ligji parashikon mekanizma për të krijuar një sistem të përgjegjshëm efektiv dhe transparent të shfrytëzimit të burimeve energjetike dhe mirëmenaxhimit të tyre, me qëllim rritjen e eficiencës dhe uljen e kostos së energjisë. Nga ana tjetër, do të na duhet të orientojmë edhe përdoruesit të burimeve të rinovueshme të energjisë. Qëllimi i veçantë i këtij projektligji, që nuk thuhet, por që duhet thënë, ka të bëjë edhe me ndërgjegjësimin e konsumatorëve. Kjo është shumë e rëndësishme, sepse dobia e madhe që sjell për mjedisin dhe për shëndetin përdorimi i burimeve të rinovueshme të energjisë është, gjithashtu, një nga qëllimet e projektligjit dhe adresohet atje me mekanizma konkretë. Ajo që dua të theksoj, pa rënë në përsëritje të asaj çka tha edhe vetë zëvendëskryeministria, e cila bëri një ekspozitë shumë të mirë të asaj që synon të sjellë ky projektligj, por edhe kolegët e tjerë, e rëndësishme është që ky projektligj vjen si një ligj i ri. Ne kemi pasur një ligj më 2017-ën, i cili edhe ai është bërë në kuadër të konsultimeve me partnerët tanë ndërkombëtarë, sipas standardeve të BE-së, të Traktatit të Energjisë, por ky sektor evolon. Ne kemi nevojë të ecim me hapin e evolucionit të sektorit në rajon dhe më gjerë. Ligji i sotëm është një përmirësim i ligjit të 2017-ës dhe i adreson të gjitha çështjet. Unë nuk e shoh problem krijimin e një agjencie, siç tha këtu kolegu Shehi, sepse krijimi i agjencisë nuk merr rolin ERT-së, apo të një autoriteti tjetër ekzistues, ai krijohet ex novo, me detyra të qarta, për të rregulluar blerjen, shpërndarjen dhe mekanizma të tjerë për ta disiplinuar tregun, në mënyrë që ne të kemi eficiencë në këtë sektor. Risitë e projektligjit janë të shumta, por unë do të ndalem në dy prej tyre, të cilat mendoj se kanë rëndësi. Së pari, janë masat mbështetëse për prodhimin e energjisë nga burimet e rinovueshme dhe përgjegjësitë e lidhura me balancimin, fleksibilitetin, skemat mbështetëse; hapat që lidhen me procesin konkurrues; masat mbështetëse për projektet demonstruese; dispozita konkrete, rregulla konkrete, që lidhen me kontratën për mbështetje; aksesin në rrjete; kostot për lidhjet me rrjetin dhe zgjerimin e kapaciteteve për vetë konsumatorët e rinovueshëm; komunitetet e energjisë së rinovueshme; garancitë e origjinës për energjinë elektrike të prodhuar nga burimet e rinovueshme. Të lexuara në këtë formë nga unë për publikun ndoshta janë të paqarta, por të gjitha këto që lexova, për ta kuptuar qartë qytetarët, garantojnë eficiencën e përdorimit të burimeve të rinovueshme të energjisë elektrike, të cilat do të rritin konkurrencën në treg, do të ketë më shumë energji të rinovueshme, që do të sjellë edhe ulje të çmimeve; do të ketë një transparencë dhe do të ketë më shumë mundësi që ne të mos arrijmë tek ai momenti kur do të duhet të na e mbulojnë financat publike faturën financiare, por me një mirëmenaxhim, me një studim të mirë, me një transparencë dhe me ekspertët më të mirë do të duhet që ta prodhojmë energjinë së brendshme, brenda një afati të shpejtë, siç e parashikon edhe projektligji, 4-5 vjet nuk janë shumë, dhe të mos jemi të varur nga importi. Ky është qëllimi, por nuk është mekanizmi i vetëm që qeveria shqiptare përdor në përmirësimin e këtij sektori.

Dëgjova këtu të flitet edhe për eficiencën e energjisë. Ne kemi legjislacion për eficiencën e energjisë, ne kemi legjislacion sesi duhet të ndërtojmë, në mënyrë që të ruajmë konsumin e energjisë nga materialet e ndërtimit, nga mënyra sesi ndërtojmë. Ne kemi autoritete që merren me këto çështje, ne kemi tashmë edhe rregulla sesi ta përdorim ujin e ngrohtë nga energjia diellore. Kemi bërë hapa para, ato që janë bërë nuk janë të gjitha dhe mbarojnë këtu, do të ketë ende incentiva, masa dhe mekanizma ligjorë, që do të merren në konsideratë, nëse u referoheni strategjive që ka qeveria shqiptare, siç është ky ligj, por edhe ligjeve të tjera, por gjithçka që bëhet efektet do t'i tregojë në kohë. Ne jemi këtu, do t'i monitorojmë, qytetarët do t'i ndiejnë, por ajo që duhet të themi është se nuk keni pse të jeni skeptikë për masa të tilla, sepse këto masa po i merr i gjithë rajoni, e gjithë bota, të koordinuar me njëri-tjetrin, sepse sfida për energjinë nuk mund të jetë një luftë politike, por një qëllim në vetvete i të gjitha qeverive të përgjegjshme dhe i të gjitha shteteve, ku përfshihen bashkë opozitat dhe mazhorancat. Faleminderit, edhe për votën pro që do t'i jepni këtij projektligji!

PJESA E DYTE

E nderuar kolege parafolëse,

Meqë përmende Tiranën, sot Tirana ka 65 % furnizim me ujë në 24 orë. Në 2015-n unë kam qenë anëtare e këshillit bashkiak Tiranë, e kemi gjetur me 7 orë ujë furnizim. Sot kemi arritur mesatarisht në 17 orë. Nëse fillon në verë investimi, sipas një marrëveshjeje me Bankën Europiane të Investimeve, për unazat e presionit, brenda katër vjetëve Tirana ka 24 orë ujë në 24. Nga 2015-a deri më sot nuk ka qenë një proces i lehtë, por një proces të cilit i është dashur një strategji, një vizion dhe shumë punë. Kjo do të thotë që, së pari, do të duhej të priteshin lidhjet e paligjshme, do të duhej të rriteshin arkëtimet, të uleshin humbjet në rrjet, e më pas të mirëmenaxhohej shoqëria, që ato parë të investoheshin për të rritur eficiencën e menaxhimit të ndërmarrjes. Pra, është një histori pune, një histori përgjegjshmërie e një ndërmarrjeje të bashkisë së Tiranës, e cila sot konkretisht ka këtë rezultat: nga 7 orë furnizim me ujë në ditë, që ishte në 2015-n, sot janë mesatarisht 17 orë në ditë. Kjo me synimin për të vajtur 24 orë pas katër vjetësh. Ndërkohë, 65 % e territorit të Tiranës është e mbuluar me 24 orë furnizim me ujë. Edhe njësia ku unë shërbej si deputete, njësia 3, ka një zonë që quhet Kodra e Priftit, një pjesë e të cilës ka 24 orë furnizim me ujë, Lapraka ka gjithashtu 24 orë furnizim me ujë, si dhe zona të tjera.

Megjithatë, nuk është një proces apo një punë që bëhet me shkopin magjik, por kërkon punë, kërkon vizion, kërkon mirëmenaxhim, nuk kërkon paragjykim, nuk kërkon të mos jemi objektivë. Patjetër ka probleme, ka sfida, se po të mos kishte sfida nuk do të ishim sot këtu, por qasja ka shumë rëndësi. Uji nuk duhet parë më si shërbim që duhet ta kemi patjetër dhe të mos kemi idenë se si realizohet ky shërbim. Është një shërbim që kushton, një shërbim që kërkon të merren masa të caktuara, një shërbim që kërkon monitorim, por mbi të gjitha kërkon vizion, një vizion të cilin në fakt, në projektligjin që kemi tani në diskutim e miratim, e shoh të realizuar. Është ai vizion, i cili ndërron qasjen se si do t'u ofrohet qytetarëve shërbimi i furnizimit me ujë. Në fakt, marrëveshja e financimit, që përkon me një program kombëtar për gjithë sektorin e ujit, është sfidë jo vetëm për Shqipërinë, po tashmë edhe për të gjithë rajonin e për të gjithë botën. Është një marrëveshje, e cila synon modernizimin e sektorit të furnizimit me ujë dhe të kanalizimeve në Shqipëri, për të mbështetur në nivel kombëtar

infrastrukturën ujore, duke pasur si objektiv përmirësimin e performancës operative e financiare të furnizimit me ujë e kanalizimeve të ndërmarrjes së Ujësjetës-Kanalizimeve, si dhe rritjen e aksesit për një menaxhim të sigurt të furnizimit me ujë në të gjithë Shqipërinë. Kjo është qasja. Ne vërtetë marrim një financim nga Banka Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim, por një pjesë të madhe të fondit, të barabartë me këtë, e vë qeveria shqiptare, ashtu sikundër edhe qeveria zvicerane jep një grant prej 6,3 milionë dollarësh. Ky është një projekt makro, që ka një vizion shumë të largët, i cili e ka qasjen të financimit i ndërmarrjeve që merren me furnizimin me ujë dhe kanalizime, duke u prirur dhe duke parë performancën e tyre dhe rezultatet në punë. Po, ka ndërmarrje të Ujësjetës-Kanalizimeve, siç është ajo e bashkisë së Tiranës, por edhe ajo e Bilishtit, që përmendi qëparë kolegu Nallbati, që mund të kenë pasur performancë pozitive. Sigurisht, në kuadër të decentralizimit pati një reformë shumë të mirë, e cila vendosi të kishte një ujësjetës për çdo bashki. Jo të gjitha bashkitë patën performancën e duhur. Sot, nëpërmjet një projekti të tillë strategjik, krijohet mundësia që të grupohen për të rritur eficiencën, për të bërë investime të përbashkëta, për të ulur humbjet në rrjet, për të rritur arkëtimet, për të bërë më shumë investime, për të siguruar atë që të gjithë kërkojnë: 24 orë ujë në 24 në çdo familje. Nuk është një hap prapa, siç thatë ju, kolege e nderuar, por është një reflektim mbi baza studimore dhe mbi atë që konsiderohet në përputhje me parimin e decentralizimit. Ky lloj bashkimi është me vullnet. Ndërmarrjet nuk detyrohen të grupohen me njëra-tjetrën. Ndërmarrjet e kanë këtë të drejtë, po në kuadër të autonomisë vendore, me vullnet për t'u bashkuar ose jo. Pra, nuk janë të detyruara. Sepse e kam dëgjuar nga disa kolegë, që thonë se sot po detyrohen të bashkohen ndërmarrjet. Jo. Ndërmarrjet kanë mundësi të bashkëpunojnë me njëra-tjetrën, nëse duan të rrisin rentabilitetin e vet. Gjithashtu, këtë e kanë si indikator. Sepse, po kjo marrëveshje granti do t'u japë mundësi të marrin financime, grante, për të cilat nuk do të kenë detyrimin të paguajnë ndonjë interes, pasi ato i merr përsipër qeveria, por me një kusht: kërkon rezultat, të jenë të orientuar drejt performancës pozitive. Nëse do të kenë performancë pozitive, do të marrin grant për të vijuar punën. Nëse nuk do ta kenë këtë performancë, atëherë do ta marrin grantin kur performanca të arrijë nivelin që kërkohet. Këto janë modele, të cilat banka prestigjioze, siç është edhe Banka Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim, e ka aplikuar, në rastin konkret në këtë ligj. Vetë fakti se kjo bankë hyn dhe ndihmon këtë sektor duke besuar qeverinë shqiptare në këtë program kombëtar, tregon se qeveria shqiptare, autoritetet shqiptare kanë kapacitetet e duhura dhe besueshmërinë e bankave prestigjioze për t'u mbështetur në këtë drejtim. Kjo besueshmëri nuk vjen vetvetiu, por vjen sepse analizohen ca biznes-plane, analizohen ca rezultate, shihen ca modele suksesi, vihen ca piketa dhe objektiva se ku duhet të arrihet. Ky është rasti konkret.

Banka Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim nuk do t'ia jepte këtë mbështetje qeverisë shqiptare, nëse nuk do të ishin treguesit pozitivë në lidhje me realizimin e këtij programi kombëtar. Tre janë elementet kryesorë të kësaj marrëveshjeje, të cilët gjejnë mbështetjen e financimit: janë grantet për njësitë e vetëqeverisjes vendore dhe ndërmarrjet e Ujësjetës-Kanalizimeve, për të mbuluar mungesat e të ardhurave, në përgjigje të situatave emergjente nga Covid-19, grantet e Covid-it, grantet e bazuara në performancë, për mbulimin e shpenzimeve operative për njësitë e vetëqeverisjes vendore dhe ndërmarrjet e Ujësjetës-Kanalizimeve. Pika e dytë ka të bëjë me grante po për këto ndërmarrje, në lidhje me rritjen e eficiencës dhe përmirësimin e performancës, duke përfshirë infrastrukturën e furnizimit me ujë për vazhdimësinë e shërbimit, ngritjen e zonave me matës të qarkut, reduktimin e ujit pa të ardhura, matjen e vëllimeve të ujit, përmirësime të tjera në zonat urbane e rurale, eficienta e energjisë së investimeve, e shpjegoi edhe zëvendëskryeministrja rëndësinë e futjes së inovacionit, ku vetë ndërmarrjet do të kenë edhe projekte për eficiencën e energjisë; grante për të stimuluar procesin e ristrukturimit të njësive të vetëqeverisjes vendore dhe ndërmarrjeve të Ujësjetës-Kanalizimeve; grante për të mbështetur investime në linjat e reja të furnizimit me ujë në zonat periferike, rurale, përfshirë dhe familjet në nevojë. Kjo sepse çdo shtet ka

edhe një detyrim, që quhet “furnizimi universal”. Jo të gjithë kanë mundësi ta paguajnë ujin. Një pjese të shoqërisë, e cila është në pamundësi, do të duhet që bashkitë, ato që kanë edhe kompetencën e furnizimit nëpërmjet ndërmarrjeve të veta, t’ua sigurojnë furnizimin me ujë me tarifa të reduktuara ose falas. Që të arrihet këtu, do të duhet të ketë një plan të mirëmenaxhimit, një plan të investimeve, një plan të eficiencës, mbi të gjitha përgjegjshmëri. Do edhe pak mirëkuptim. Do pak mirëkuptim që, kur flasim këtu, t’u referohemi ca shifrave dhe ca fakteve, jo perceptimeve, jo ta kthejmë në debat politik. Sfida e furnizimit me ujë është sfidë për të gjithë ne, për qytetarët tanë. Nuk është gjë e lehtë. Ka vende që sot po vuajnë thatësirën, ka vende që po planifikojnë inovacione, pasi në të ardhmen mund të përballen me thatësirën. Ndërkohë, ne kemi mundësi që burimet tona hidrike t’i menaxhojmë dhe të planifikojmë përdorimin e tyre në një mënyrë optimale, sipas standardeve më të mira, që të kemi furnizim të vazhdueshëm me ujë, të kemi, gjithashtu, edhe një sistem kanalizimesh siç duhet. Ajo që e bën këtë gjë të suksesshme, është të shkojmë tek standardet. Standardet i kanë realizuar vendet e tjera, të cilat, gjithashtu, janë partnere me bankën që është duke na financuar dhe mbështetur në këtë program kombëtar. Ne po ndjekim ato standarde. Duke ndjekur ato standarde, edhe monitorimi do të na bëhet në lidhje me ato standarde, edhe lëvrimi i parave do të na bëhet sipas arritjes së performancës në lidhje me ato standarde. Kësisoj, janë të gjitha garancitë që ky projekt të jetë i suksesshëm. (Bie gongu.) Unë do t’ju ftoja të gjithëve ta votonit këtë projektligj, pasi u shërben të gjithë qytetarëve. Nuk është projektligj për një grup të caktuar, por një projektligj që i shërben gjithë popullatës në Republikën e Shqipërisë.